

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-88/16
Београд

дел. бр. 40611 датум: 19. 10. 2016.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПО ПРЕПОРУКАМА НПМ

Извештај о посети Станици граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“

Београд, октобар 2016. године

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Станица граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препорукама НПМ
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	07. октобар 2016. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Душан Покушевски, <i>Београдски центар за људска права</i> Марко Штамбук, <i>Београдски центар за људска права</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници Станице граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију.

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица „Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре“, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. јануара 2016. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

1. Увод

НПМ је обавио посету Станици граничне полиције 29. јуна 2015. године и том приликом у Извештају о посети⁴ упутио препоруке мера за уклањање утврђених недостатака. Према наводима командира, Станица граничне полиције поступила је по препоруци која се односи на дактилоскопирање и фотографисање странаца који изјаве намеру за тражење азила у Републици Србији. Сва лица која немају важећа документа, којим би се утврдио њихови идентитет, се фотографишу и дактилоскопирају.

Поступајући по препоруци НПМ, која се односи на смештај странаца који не испуњавају услове за улазак у Републику Србију, Министарство унутрашњих послова (у даљем тексту МУП) је упутило допис АД Аеродром „Никола Тесла“ са предлогом о томе како би поменута просторија требало да изгледа, односно да се уподоби са важећим стандардима. Међутим, НПМ је приликом посете утврдио да Аеродром није извршио никакве адаптације просторије за смештај странаца, односно да по препоруци није поступљено.

Како још увек није донет нови закон о евиденцијама које се воде у МУП, односно нису се стекли законски услови, није поступљено ни по препоруци НПМ која се односи на успостављање и вођење евиденције о лицима која се смештају у просторију Аеродрома, као и о свим битним догађајима.

Командир Станице граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ истакао је добру сарадњу са Европском агенцијом за заштиту граница (*FRONTEX*), као и учешће у пројекту *MARRI centre*. Према службеним наводима, број путника на Аеродрому „Никола Тесла“ знатно се повећао у 2016. години. У првих 9 месеци регистровано је близу 5.000.000 путника, док је у 2015. години Аеродром примио око 4.300.000 путника. Међутим, истакнут је тренд смањења броја особа које су изразиле намеру да траже азил. Наиме, до краја септембра 2016. године, Станица граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ издала је 16 потврда о намери за тражење азила, док је у 2015. години 260 особа изразило намеру да тражи азил.

2. Контрола путника и провера идентитета

Одређени број страних држављана, преко Аеродрома „Никола Тесла“, покушава да дође до земаља Европске уније или да уђе у Републику Србију, а да при томе не испуњавају услове за улазак (имају фалсификоване путне исправе, немају потребне визе итд). У периоду од 01. јануара до 30. јуна 2016. године, 600 страних држављана одбијено је за улазак у Републику Србију. Од тога 150 жена и 120 малолетника (76 мушког пола и 44 женског пола). Није било малолетника без пратње. Највише је било држављана Турске (298), Туниса (90), Бангладеша (18) и Кубе (18), а међу земљама из којих су допутовали предњаче Турска, Тунис, Русија и Немачка.

Од почетка године до краја септембра, Република Србија је по реадмисији, преко Аеродрома „Никола Тесла“, преузела 5.921 лице од других држава.

3. Комуникација и поучавање о правима

Страни држављани којима је одбијен улазак у Републику Србију, о законском положају у којем се налазе искључиво се обавештавају усмено на енглеском језику. Имајући у виду да не разумеју сви странци енглески језик, поменуте информације требало би пружити на језику који разумеју.

⁴ Извештај о посети Аеродрому „Никола Тесла“, 71-59/15 од 03.07.2015. године

1.

УТВРЂЕНО

Страни држављани којима је одбијен улазак у Републику Србију, о својим правима се поучавају само усмено и то искључиво на енглеском језику.

РАЗЛОЗИ

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму неопходне кораке да би обезбедили да сва лица задржана у транзитној зони Међународног аеродрома „Никола Тесла“: ... добију писано обавештење о законском положају и правима, које треба да буде расположиво на одговарајућем броју језика...⁵

Имигранти лишени слободe би требало - исто као и друге категорије лица лишених слободe – да имају право, од самог почетка лишења слободe, да обавесте лице по свом избору о својој ситуацији и да имају приступ адвокату и лекару. Надаље, они би требали бити изричито обавештени, без одлагања и на језику који разумеју, о својим правима и поступку који се примењује на њих.

СРТ је уочио да су ови захтеви испуњени само у неким државама. Посебно, делегације су у више наврата током посета среле притворене имигранте који очигледно нису били у потпуности информисани на језику који разумеју о свом законском положају. У циљу превазилажења ових проблема, притвореним имигрантима треба системски обезбедити документ који објашњава процедуру која је применљива на њих и који их обавештава о њиховим правима. Овај документ би требало да буде доступан на језицима које најчешће говоре они на које се односи и, ако је потребно, треба прибегавати услугама преводиоца.⁶

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће сачинити образац о правима и правном положају странаца којима је на Аеродрому „Никола Тесла“ одбијен улазак у Републику Србију и исти ће превести на језике које говори највећи број странаца (енглески, арапски, фарси, урду...).

4. Поступање према странцу који не испуњава услове за улазак на територију Републике Србије

Поступање службеника Станице граничне полиције на Аеродрому „Никола Тесла“ није се изменило од претходне посете тима НПМ.⁷ Наиме, лица која не испуњавају услове за улазак у Републику Србију враћају се у државу из које су допутовали, о свом или трошку авиопревозника који их је превезао. Ако путник има важећу путну исправу и испуњава услове за улазак у неку другу државу, омогућује му се да купи карту до те државе и не буде враћен у земљу полазне дестинације.

Странци који не испуњавају услове за улазак, до поласка авиона који ће их вратити у земљу из које су дошли или којим ће наставити путовање у земљу за коју испуњавају услове за улазак, смештају се у посебну просторију коју обезбеђују службеници Аеродрома „Никола Тесла“. НПМ је током посете 2015. године утврдио да поменута просторија не испуњава услове за вишедневни боравак лица. С обзиром да АД Аеродром „Никола Тесла“ није поступио по препоруци која је упућена кроз претходни Извештај⁸, НПМ понавља исту:

⁵ Извештај о посети Европског комитета Р Србији, (2015) 60, тч. 40.

⁶ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1 - Rev. 2015, т. 30. Извода из VII Општег извештаја [СРТ/Inf (97) 10], објављеног 1997. год.

⁷ Извештај о посети Аеродрому „Никола Тесла“, 71-59/15 од 03.07.2015. године

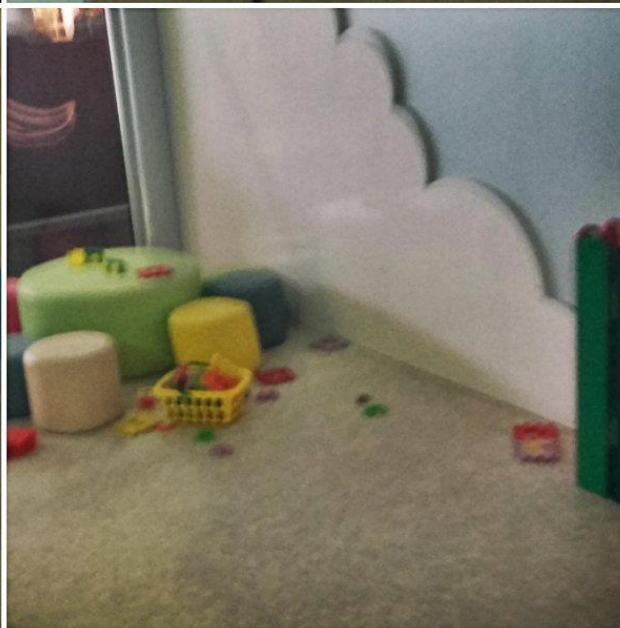
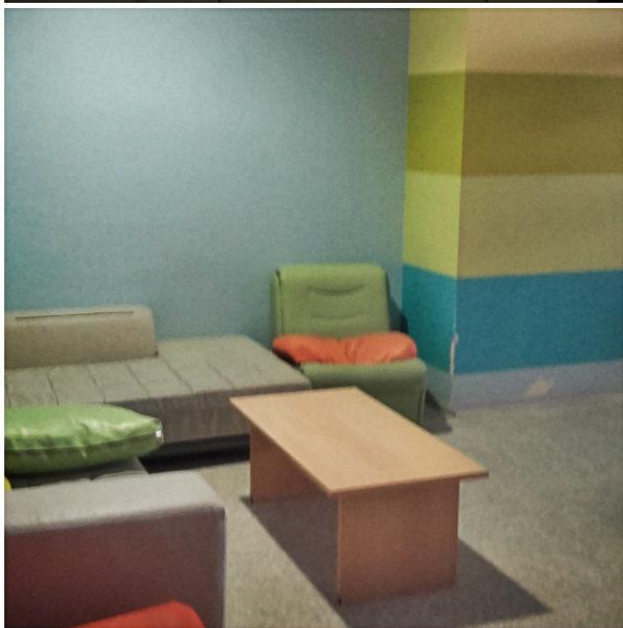
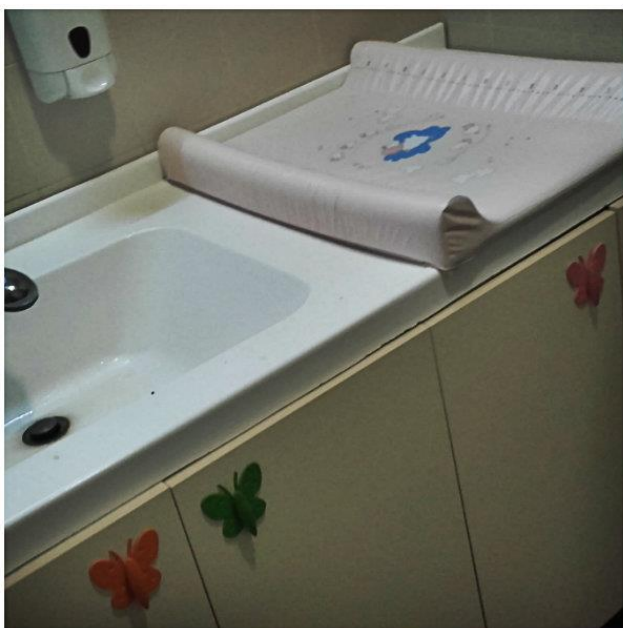
⁸ Извештај о посети Аеродрому „Никола Тесла“, 71-59/15 од 03.07.2015. године

2.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова предузеће мере из своје надлежности како би се обезбедио простор за смештај странаца којима је одбијен улазак у Републику Србију, у складу са важећим стандардима.

Оно што НПМ истиче као позитивну промену је што мајке са децом више не бораве у наведеној просторији, већ у транзитним просторијама које су посебно намењене и опремљене за њихов боравак. Поред просторије која је опремљена са играчкама и фотељама за седење, мајкама са децом је доступна чајна кухиња, тоалет, као и туш кадица са топлом водом и пулт за пресвлачење деце.

Исхрана страних лица је обезбеђена о трошку Аеродрома „Никола Тесла“ или авиопревозника којим су допутовали у Републику Србију.

Као што је утврђено и током посете 2015. године, поменута лица некада у „транзитној зони“ проводе дужи временски период (и до неколико дана) и том приликом су све време искључиво у транзитној зони Аеродрома, односно немају могућност боравка на свежем ваздуху. НПМ је упутио препоруку која се тиче омогућавања боравка лица на свежем

ваздуху, међутим по препоруци није поступљено. Имајући то у виду, као и препоруке Европског комитета за спречавање мучења упућене након четврте редовне посете Србији 2015. године, НПМ понавља препоруку:

3.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>Страна лица чији је улазак на територију Републике Србије одбијен у „транзитној зони“ проводе дужи временски период (и до неколико дана) и том приликом су све време искључиво у транзитној зони Аеродрома, односно немају могућност боравка на свежем ваздуху.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму неопходне кораке да би обезбедили да сва лица задржана у транзитној зони Међународног аеродрома „Никола Тесла“: ... имају најмање један сат кретања на свежем ваздуху/простору дневно ако су обавезни да проведу 24 часа или више у транзитној зони...⁹</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>Министарство унутрашњих послова ће обезбедити да странци, којима је на Аеродрому „Никола Тесла“ одбијен улазак у Републику Србију, проводе најмање један сат дневно на свежем ваздуху, уколико се налазе дуже од 24 сата у транзитној зони.</p>

Здравствене услуге пружа Медицинска служба Аеродрома, а лекарски преглед се врши по захтеву лица. У случају потребе, лица се превозе до надлежне здравствене установе.

5. Поступање према странцу који је изјавио намеру за тражење азила

Странцима који не испуњавају услове за улазак, а затраже азил, Станица граничне полиције на Аеродрому „Никола Тесла“ издаје потврде о израженој намери за тражење азила, након чега се лице упућује у један од центара за азил. Управа за странце организује и спроводи превоз тражилаца азила од Аеродрома „Никола Тесла“ до центра за азил. Лица се дактилоскопирају искључиво када немају путну исправу. До краја септембра 2016. године, Станица граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ издала је 16 потврда о намери за тражење азила.

6. Удаљење странаца из Републике Србије преко Аеродрома

У поступку удаљења странаца, један број странаца је преко Аеродрома „Никола Тесла“ самостално напустио Републику Србију, а остали су удаљени из Прихватилицшта за странце. Лица из Прихватилицшта до авиона спроводе полицијски службеници Прихватилицшта. Ове године ниједно лице није спроведено са Аеродрома до Прихватилицшта за странце.

7. Употреба средстава принуде

До 07. октобра 2016. године, службеници Станице граничне полиције су 8 пута употребили средства принуде, од тога 7 пута средства за везивање и 1 физичку снагу.

Увидом у предмете о употреби средстава принуде утврђено је да Станица граничне полиције на Аеродрому „Никола Тесла“ извештаје и евиденције о употреби средстава принуде води уредно.

⁹ Извештај о посети Европског комитета Р Србији, (2015) 60, тч. 40.